Ευρώπη στον Κόσμο

Γεωστρατηγικές και Γεωοικονομικές Διαστάσεις

(Ευρωπαϊκές Σπουδές)

Ευρώπη-Αφρική
Δυναμικές, Προκλήσεις και Προοπτικές

Δρ. Χρύσανθος Βλάμης

Εντεταλμένος Διδάσκων

chrysanthos.vlamis@gmail.com, chrysanthos.vlamis@unipi.gr

1η εβδομάδα, 25/02/2026, Εαρινό Εξάμηνο 2026

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

CC BY NC SA

Ποιος είναι ο παγκόσμιος Νότος;

- Κεντρική και Νότια Αμερική, Αφρική, Ασία (αναπτυσσόμενος κόσμος)

- Οι αναδυόμενες αγορές της Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας, Κίνας, Νότιας Αφρικής (BRICS) και Μεξικό, Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Ταϋλάνδη, Τουρκία

Ποιος είναι ο παγκόσμιος Βορράς;

- Μόνιμα μέλη Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ (Αμερική, Κίνα, Γαλλία, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο

- G7 (Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο, Αμερική)

- Χονκ Κονγκ, Σιγκαπούρη, Νότια Κορέα, Ταϊβάν (δράκοι της ανατολικής Ασίας)

- Δυτική Ευρώπη, Ιαπωνία, Ισραήλ, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία

Μέγεθος Αφρικής

Region/Country	Land Area (million km²)
Africa	**30.37**
Russia	17.10
United States	9.83
Europe (continent)	10.18
China	9.60

Πληθυσμός Αφρικής

Continent	Population (approx.)	Comparison to Africa
Asia	~4.8 billion	~3.3× Africa
Africa	~1.46 billion	—
Europe	~0.74 billion	Africa ≈ 2× Europe
North America	~0.60 billion	Africa ≈ 2.4×
South America	~0.44 billion	Africa ≈ 3.3×
Oceania	~0.045 billion	Africa ≈ 32×

Πληθυσμός Αφρικής – Σύγκριση

Country	Population (approx.)	Comparison to Africa
🇮🇳 India	~1.43 billion	Almost equal to Africa
🇨🇳 China	~1.41 billion	Slightly less than Africa
🇺🇸 United States	~335 million	Africa ≈ 4.4×
🇷🇺 Russia	~144 million	Africa ≈ 10×
🇪🇺 Europe (total)	~740 million	Africa ≈ 2×

Προκλήσεις παγκόσμιου Νότου (και Αφρικής)

- **Ποικιλόμορφη γεωγραφία, διαφορετικές γλώσσες, ελλιπές οδικό δίκτυο, δύσκολη πρόσβαση σε νοσοκομεία και σχολεία**
- **Καιρικά φαινόμενα (El Nino, πλημμύρες, σεισμοί, φυσικές καταστροφές) και ασθένειες (πχ. Ebola, HIV)**
- **Ελλιπείς παραγωγικές υποδομές (ρεύμα, νερό, μεταφορές, internet)**
- **Οικονομία βασισμένη στη γεωργία**
- **Διαχείριση φυσικών πόρων**
- **Διατροφική (αν)ασφάλεια**
- **Μετανάστευση**
- **Ελλειψη ξένου συναλλάγματος**
- **Ευαλωτότητα στη διακύμανση τιμών της διεθνούς αγοράς**
- **Ανεργία**
- **Διαφθορά**
- **Βίαιες συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών εθνικοτήτων/εξτρεμιστικών (θρησκευτικών) οργανώσεων εντός και εκτός των συνόρων τους**

ΜΕΤΑΒΑΣΕΙΣ (ερμηνευτικό σχήμα)

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Πολιτική μετάβαση: κομμουνισμός σε φιλελεύθερες δημοκρατίες

Αυταρχικά	Υβριδικά	Δημοκρατικά
Ελαττωματικές/μη τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις, περιορισμένα ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα	**Σχετικά τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις, αλλά ελαττωματικές, περιορισμένα ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα (σποραδικά)**	**Τακτικές, διαφανείς εκλογικές αναμετρήσεις, ανθρώπινα/ πολιτικά δικαιώματα**

Αναπτυξιακό κράτος
(κρατικά υποκινούμενη ανάπτυξη)

Δομικές συνθήκες

Εξωτερικές: **Πολιτικές προϋποθέσεις** (αναπτυξιακή βοήθεια, δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, κρατική οικοδόμηση, διατήρηση της ειρήνης)

Εσωτερικές: **Ηγεσία** (προνομιούχες/ελίτ ομάδες)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Οικονομική μετάβαση: κεντρικός σχεδιασμός σε οικονομίες της αγοράς

Κεντρικά οργανωμένα	Ανάμεικτα	Φιλελεύθερα
Κεντρική κυβέρνηση ελέγχει τα παραγωγικά μέσα	**Το κράτος παρεμβαίνει μερικώς στις ελεύθερες αγορές** (ανά περιπτώσεις)	**Το κράτος επιτρέπει τις ελεύθερες αγορές** (παρεμβαίνει όπου κρίνεται απαραίτητο)

Αναπτυξιακό κράτος
(κρατικά υποκινούμενη ανάπτυξη)

Δομικές συνθήκες

Εξωτερικές: **Οικονομική φιλελευθεροποίηση** (κρίσεις, τεχνολογική πρόοδος, ιδιωτικοποιήσεις, άμεσες ξένες επενδύσεις

Εσωτερικές: **Μακροοικονομική προσαρμογή** (πληθωρισμός, ανεργία, συνάλλαγμα)

ΚΟΙΝΩΝΙΑ (απασχόληση, ενσωμάτωση, ανθρώπινα/πολιτικά δικαιώματα)

TRANSITIONS

POLITICAL SYSTEMS

Political transition: communism to liberal democracy

Autocratic	Hybrid	Democratic
Flawed/non regural elections, limited human/civil rights	**Relative regular elections, but flawed, limited human/civil rights** (at times)	**Regular, transparent elections, human/civil rights**
Developmental state (state-led growth)		
Structural conditions External: **Political conditionalities** (development aid, democratic reforms, state-building, peacekeeping) Internal: **Leadership** (privileged/elite groups)		

ECONOMIC SYSTEMS

Economic transition: central planning to market economy

Centrally-planned	Mixed	Liberal
Central governance **controls the means of production**	State **intervenes partly** in free markets	State allows **free markets** (intervenes at times)
Developmental state (state-led growth)		
Structural conditions External: **Economic liberalization** (crises, technological advancement, privatizations, foreign direct investments) Internal: **Macroeconomic adjustment** (inflation, unemployment, currency pegs)		

Οι συνθήκες της υποσαχάριας Αφρικής

Παράγοντες της μετάβασης

Πολιτικοί	Οικονομικοί		Δομικοί		Δυνητικοί
	North - South **EU, US**	**South - South** Emerging economies: China, India, Russia	External	Internal	
• **Post independence, political liberalization** • **One party states** • **Hybrid regimes** • **Multipartyism**	• **North's subsidies outweigh South's production** • **From multilateralism to regionalism/ bilateralism**	• **Trade** • **Loans** • **Development aid**	• **Debt** • **Structural Adjustment Programs** • **Political Conditionalities** • **Development Aid**	• **Leadership** • **Resource Dependency** • **Food Security**	• **Proxy Wars** • **Currency Dependency** • **Migration** • **Terrorism**

CONCLUSIONS

• Δομικοί εξωτερικοί παράγοντες μετάβασης της υποσαχάριας Αφρικής όπως το **χρέος**, τα **διαθρωτικά προγράμματα**, οι **επιδοτήσεις**, η **ανθρωπιστική βοήθεια** και τα **εμπορικά ελλείματα** φαίνεται να **εμποδίζουν τις οικονομικές της μεταβάσεις** παρά να διευκολύνουν την πρόοδο και την απεξάρτησή της • Unique and diverse case studies - not a unified paradigm • The Sub-Saharan African (SSA) context is different from the Western • Despite violence, conflicts and (developmental) authoritarianism **democratic participation is increasing** • **Several SSA countries are among the fastest-growing economies in the world** • Immense potential on **natural resources** • China and rest emerging economies intensify the South-South strength versus the North-South (**geopolitical and geoeconomic shift**) • Increase of SSA's multilateralism in global fora (ex. WTO, BRICS, AU) • **Insecurity, fragility and inequality** prevail in several SSA countries • Highly problematic state-building process, **lack of democratic standards** (Freedom House: out of **47 SSA countries 7 free - rest partly free/not free - 2019**)

The Sub-Saharan African context

TRANSITION DRIVERS

Political	Economic		Structural		Contingent
	North-South **EU, US**	**South-South** Emerging economies: China, India, Russia	External	Internal	
• **Post independence, political liberalization** • **One party states** • **Hybrid regimes** • **Multipartyism**	• **North's subsidies outweigh South's production** • **From multilateralism to regionalism/ bilateralism**	• **Trade** • **Loans** • **Development aid**	• **Debt** • **Structural Adjustment Programs** • **Political Conditionalities** • **Development Aid**	• **Leadership** • **Resource Dependency** • **Food Security**	• **Proxy Wars** • **Currency Dependency** • **Migration** • **Terrorism**

KEY POINTS

• Unique and diverse case studies - not a unified paradigm • The Sub-Saharan African (SSA) context is different from the Western • Despite violence, conflicts and (developmental) authoritarianism **democratic participation is increasing** • **Several SSA countries are among the fastest-growing economies in the world** • Immense potential on **natural resources** • China and rest emerging economies intensify the South-South strength versus the North-South (**geopolitical and geoeconomic shift**) • Increase of SSA's multilateralism in global fora (ex. WTO, BRICS, AU: G20) • **Insecurity, fragility and inequality** prevail in several SSA countries • Highly problematic state-building process, **lack of democratic standards** (Freedom House: out of **47 SSA countries: 7 free - rest partly free/not free - 2019**)

Περίοδοι Παγκόσμιων Οικονομικών Συστήματων και ιστορικοί σταθμοί για την Αφρική

- **Bretton Woods (1944 - 1970)**

(Ανεξαρτησία 17 Αφρικανικών κρατών τη δεκαετία ’60, Ίδρυση Organization of African Unity ’63)

- **Αλληλεξάρτηση (1971 - 1989)**

- **Παγκοσμιοποίηση (1990 - 2008), Ίδρυση της African Union 2002**

- **Παγκόσμια οικονομική κρίση (2008-09)**

- **Πτώση διεθνών τιμών και εμπορευμάτων (2014 - 2016)** – Commodity slump ($100/barrel in mid-2014 to under $30 in early 2016)

- **Αφρικανική Ηπειρωτική Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών - African Continental Free Trade Area (AfCFTA) 2021**

- **Πολυκρίσεις (Polycrises)** - Κρίση COVID (2019-2022), Ανάκαμψη παγκόσμιας παραγωγής 2021, Πόλεμος στην Ουκρανία 2022, Πόλεμος Γάζα – Ισραήλ 2023 – Αυξημένη ανάγκη εξόρυξης μεταλλευμάτων (μπαταρίες, ηλεκτ. αυτοκίνητα) – Περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις

EU-Africa cooperation schemes

2020-40	**Samoa Agreement:** partnership framework signed on November 15, 2023 between the European Union (EU) and 79 member states of the Organisation of African, Caribbean, and Pacific States (OACPS)
2018	begin of negotiations
Lisbon Summit 2007	Joint Africa-EU Strategy (JAES)
2017	EU-Africa Abidjan Summit
2000-20	**Cotonou Agreement** (peace building, conflict prevention, investments, trade)
1990-99, 1986-90, 1981-85, 1976-80	**Lomé Conventions** (I, II, III, IV)
1975	**ACP establishment** (African, Caribbean and Pacific Group)
1970-75, 1963-69	**Yaoundé Conventions** (I and II) (trade, cooperation, financial flows)
1963	First conference of the **Organization of African Unity (OAU)** in Addis Ababa

EU COUNCIL PRIORITIES	
Horn of Africa	migration, radicalization, drought, food insecurity
Gulf of Guinea	criminal activity in terms of drugs, oil theft, piracy and illegal fishing
Sahel	Conflict-driven displacement, good governance, prevention of radicalization, migration and fight of illicit trafficking

African Regional Economic Communities

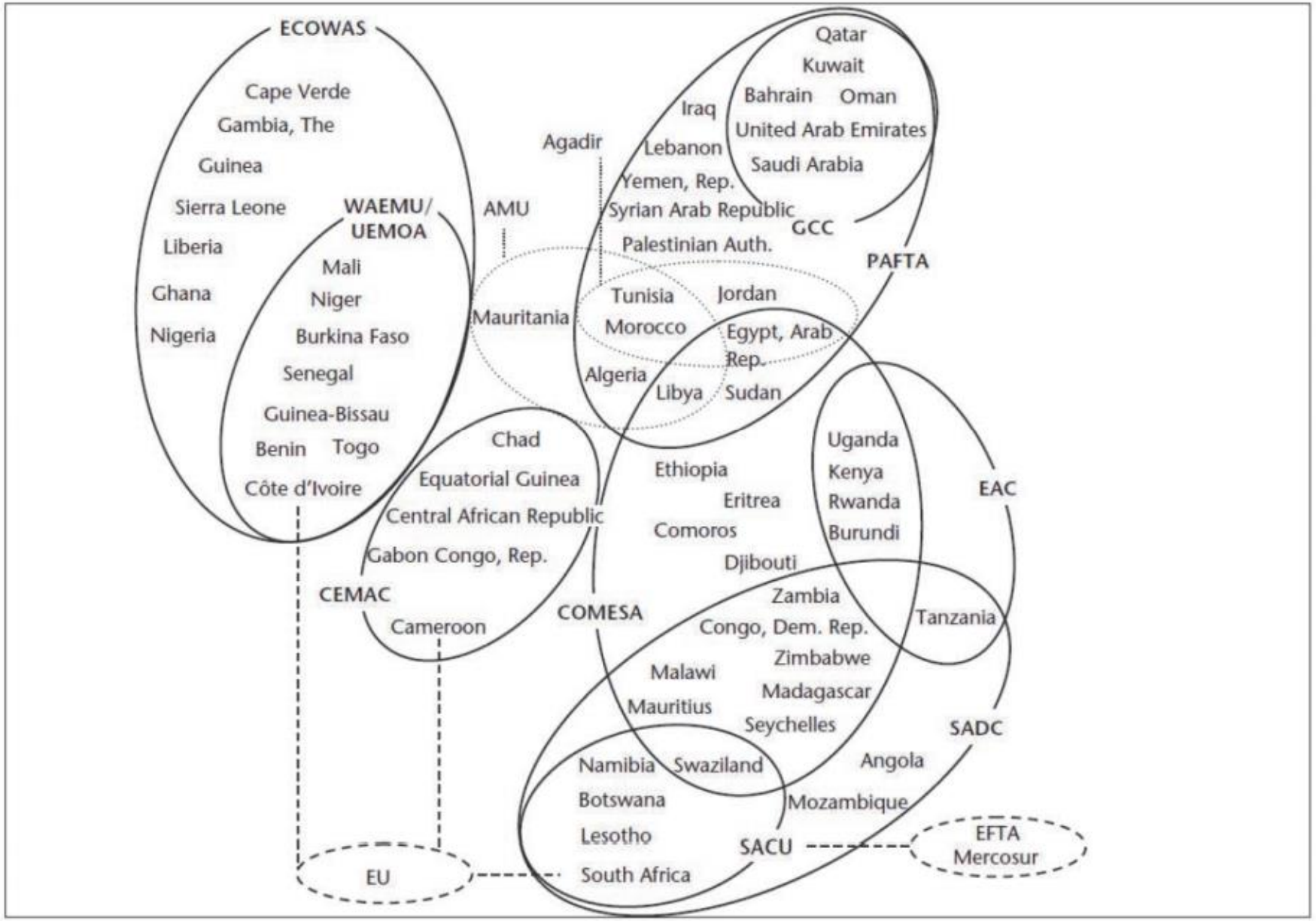

Source: De Melo, J., Tsikata, Y. 2014. Regional integration in Africa: Challenges and prospects. WIDER Working paper, 37. Helsinki: UNU-Wider

2000

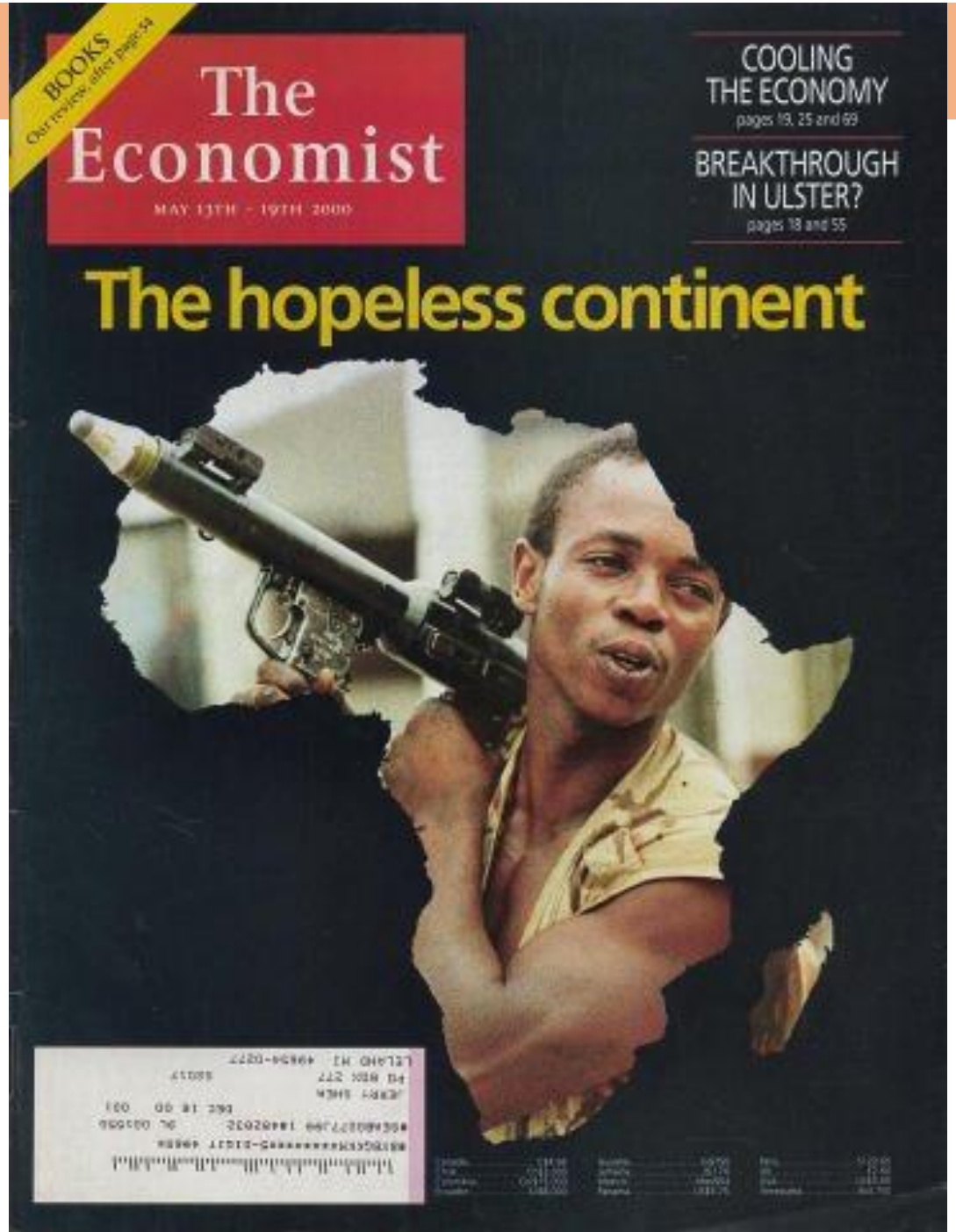
BOOKS
Our review, after page 54
The Economist
MAY 13TH - 19TH 2000
COOLING THE ECONOMY
pages 19, 25 and 69
BREAKTHROUGH IN ULSTER?
pages 18 and 55
The hopeless continent

Figure 6 FDI Flows, Global and by Developmental Group, 2000–13 (US$ billions)

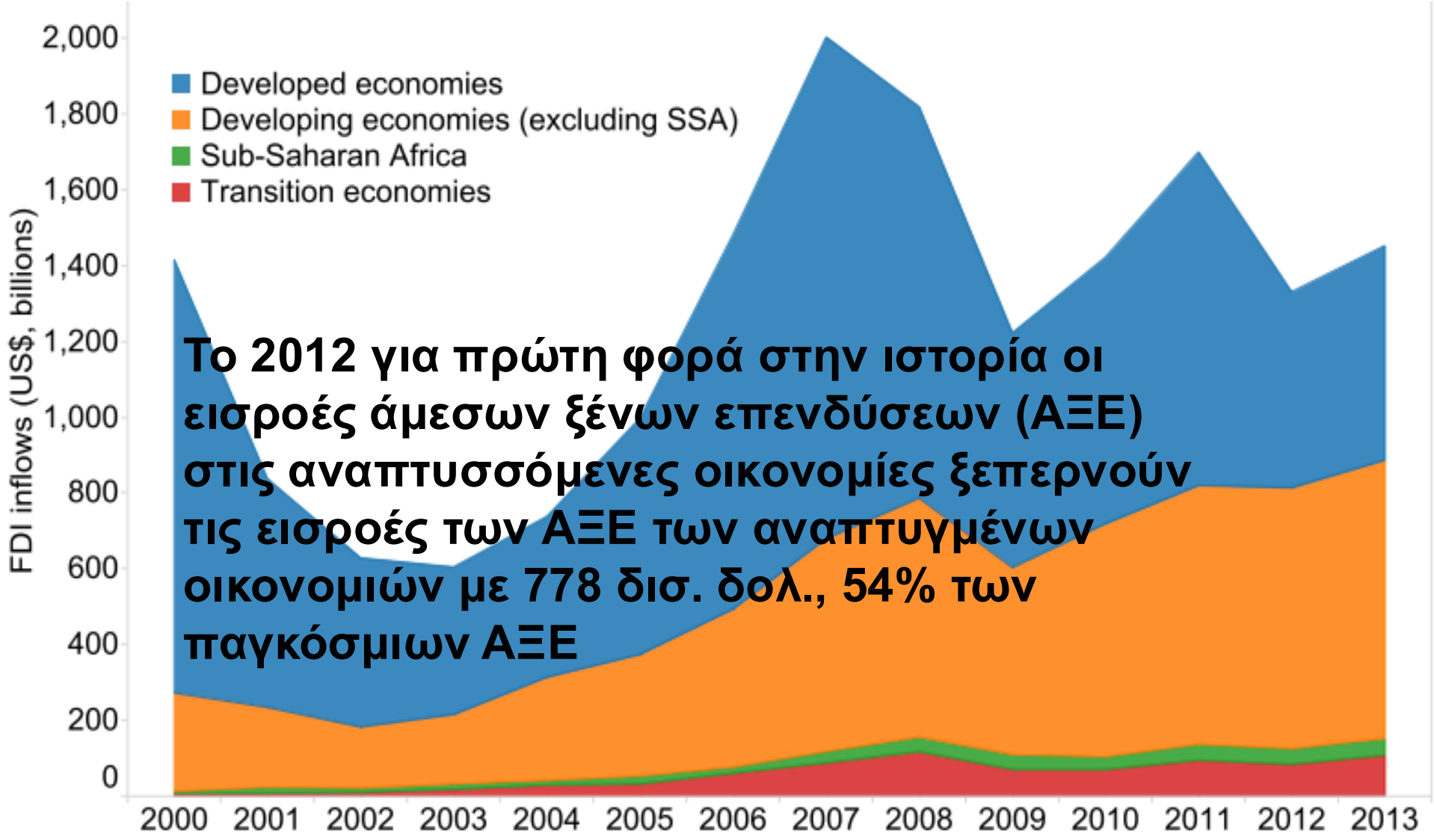

Το 2012 για πρώτη φορά στην ιστορία οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στις αναπτυσσόμενες οικονομίες ξεπερνούν τις εισροές των ΑΞΕ των αναπτυγμένων οικονομιών με 778 δισ. δολ., 54% των παγκόσμιων ΑΞΕ

Source: UNCTAD 2014

2011

INSIDE THIS WEEK: TECHNOLOGY QUARTERLY
The Economist
President Newt? Brace yourselves
Britain's coming recession
Why India needs Walmart
France tries to stay AAA
The science of ethical foie gras
Africa rising

Metrics

Traditional economic metrics

- GDP (Gross Domestic Product)
- GNI (Gross National Income)

Measuring sustainability through other suggested innovative metrics:

- HDI (Human Development Index: life expectancy, education, per capita income)
- ANS (Adjusted Net Savings): ANS (used by the World Bank) measures the true rate of saving, taking into account the human capital, depletion in natural resources and damages caused by pollution
- GRI Standards (business-oriented metric with multiple indicators which apply to our research)

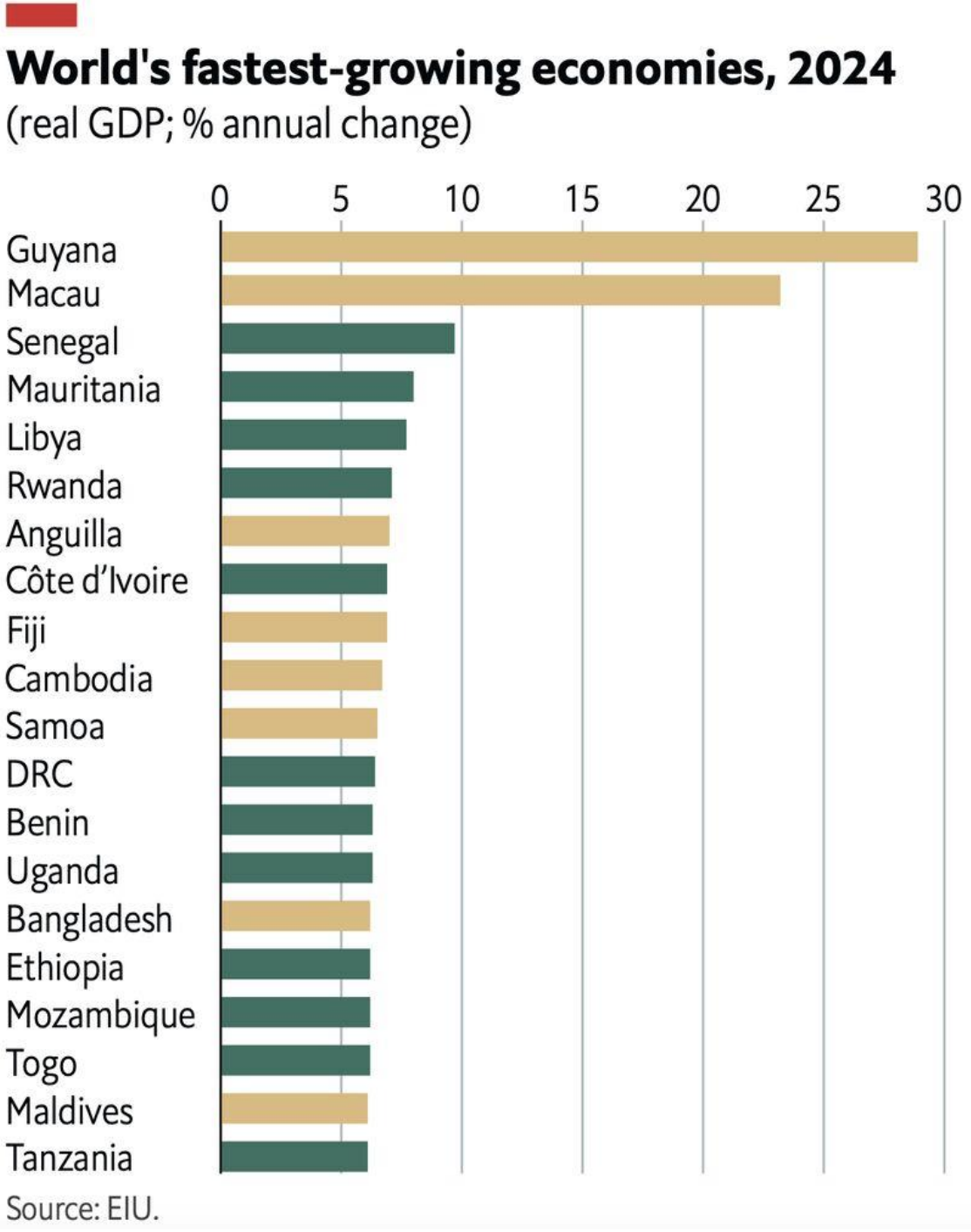

Economist Intelligence Unit (EIU), 2023. Africa Outlook 2024. Strong growth amid heated elections and financial woes. London: EIU, 2.